

Andrej Krevzel ŠTEFAN NADJ

Ko je avtobus primestnega prometa zavil na postajo, se je v drevored golih dreves spustil mrak. Od spredaj sem slišal potnico, ki je sosedi šepetala, da so se dnevi občutno skrajšali. Nasproti vožnje je prinašalo dežne kaplje. Iz neonskih napisov (s fluorescentno svetlobo so reklamirali prodajne predmete različnih izdelovalcev) sem sestavljal Štefanov obraz. Z odrezano črko iz napisa Galanterija sem oblikoval prijteljev nos, usta sem sestavil iz neonskega obrisa kavnih zrn, obraz pa sem mu prelil z jodastim odtenkom modnega usnja iz vzhodnega izložbenega okna.

Dobri Štefan Nadj, bolj ko se ta koliba na kolesih trese, bolj se potapljam v zaspanost. Vnaprej ti povem, da sem tega navajen, da morebiti besede ne bi bile preveč malodušne. Že res, da je moje stanje precej v lagodju, je pa za izbirčnost še vedno boljše od trpkosti in puščobe, ki me je navdajala okoli opoldanske ure, ko sem komaj čakal, da se znebim klavnega občutka nadležnosti. Že misel, da se lahko zanesem na tebe, mi ugaja in mi napravi tisto mero veselosti, ki zagotavlja najino medsebojno spoštovanje in prijateljstvo... Peljem se domov, kakor si že lahko ugotovil. V avtobusu je malo potnikov. Za paravanom, kjer je nalepljen plakat neke drugorazredne glasbene skupine, sedi šofer in poskuša z razprtimi očmi peljati po cesti. Svetloba v vozilu je šibka. Luči gorijo z nepolno močjo. Mrak z zunanje strani objema drvečo škatlo in zatemnjuje rosno steklo. V notranjščini se kot zanalašč sproža bodljikava rdečina in mi daje

upanje, da te preveč ne dolgočasi. Sicer ti predlagam, mmm... spet ti, ne? Spomnil sem se, kako sva se pričkala zaradi tega. Ko sem pozneje razmišljal, se mi je zazdelo, da tak način medsebojne komunikacije niti ni bil tako nesmiseln, saj naju je v dolgih razgovorih in debatah odrinil od bedastega preizkušanja in obema omogočil varno plovbo po ozračju. Z Vi sva diplomatsko poudarjala osebno razdaljo in v vsem vzbujala nezaupljivost. Od začetka, če se še dobro spomniš, sva se bolj preizkušala, ali se tako "od spodaj navzgor" celo posmehovala izgovorjenim besedam. Navsezadnje... mislim, da se lahko mirno opomneva, da omenjena razprava velja samo za naju... Kaj sem že hotel reči... skratka, predlagam in vabim te, da se nekje dobiva na besedovanju. (Ernest)

Ko se mi je sredi vožnje utrnila zadnja beseda imena, sem v ozadju zasledil izoblikovano podobo Štefana Nadja. Čeprav se mi je zdel daleč, sem ga odkril na kovinskih predmetih visokega sijaja, zastrtega z razdrobljeno bleščavo, ki je nicala skozi robove kristalne posode.

"Ernest, se še vedno šališ s profesorji?" od daleč skomigne Štefan, kakor da ne more mimo mlačne opazke. Malo počakam, nato mi s potemnelim obrazom in baloni pod očmi namigne češ, počakaj, boš videl... Videl sem, kaj je mislil, in preden sem prišel do odgovora, je Štefan Nadj zginil z avtobusa.

Hrumenje vozila me je spomnilo naključnega srečanja z njim in Nanetinim bratom Artom. Bil je topel dan v juniju in močno je deževalo. Vedrila sta pod betonskim zgibom in videti jima je bilo, da je njuno na novo sklenjeno poznanstvo šlo skozi nekaj gostiln. Štefan, ki se je precej rokoval z menoj, je bil nasršen in razumljivo je bilo, da smo zavili v lokal. Družabni prostor z visokim lesenim stropom in barvnimi žarometi pod kovinsko mrežo mi je omogočal izbrano in enkratno priložnost na novo odkriti Štefanovo zrahljano dušo.

Štefan je ortopedski pripomoček z usnjenim opornikom naslonil ob pult in naročil pijačo.

"Fantje, tako zapleten čas je, da lahko kaj spijemo. Izvolita. - Kaj boš?... Pa ti, Ernest?... Ooo ne, stari moj, nekaj boš še moral zraven kave."

Bolščal sem vanj. Štefanu se je moja nejevernost zdela butasta, zato me je vprašal:

- Se čudiš? Povej mi, kaj si misliš o moji nenavadni odločitvi? -

Kar tako sem rekel "nič" in z narejeno veselostjo dejal, da mi je prav, kakor pravi on, dragi moj prijatelj, in ko sem omenil, da bom dvojno kavo z rumom, mi je Art polizano pritegnil.

Počasi sem srebal grenko pekočo tekočino in jezen sam nase napeto pričakoval, kdaj se bo bojni tovariš Nadj sprožil kot strgana elastika.

"Erni, ne bi ti rad zatežil in prišel v tvoj slavni učbenik. Ti ne veš, da sem bil zadnjič pri doktorju in spet moram na plastiko... to bo ena zadnjih," se mu je obesilo na žnoble.

- Pri zadnjem obisku je doktor naenkrat flopnil: "Veste, eee, tovariš... počakaj," tako je rekel kirurg, ki mi je nazadnje menjal plastične žile, "če to ne bo pomagalo, bomo morali z nogo vkraj." Najprej sem se zaradi neposrednosti šalil na svoj račun, kasneje, ko sem prišel domov, me je ulovil žalosten občutek, da sem se pred človekom spakoval kot opica. V stanovanju, kjer imam veliko zastekljeno okno, pa sem se premikal sem in tja in opazoval konec ulice, ki se je porogljivo pačil in krivil. Steklo, oziroma moje oko, je spreminjalo oblike tam zunaj in moje razpoloženje je bilo odvisno od tega mikastenja... Ne vem, kaj naj še rečem, točno vem, da sem zadel ob rob končnosti... obupna reč, dokler mi ni šinilo, da je včasih boljše biti skrotovičena opica, kakor ne vem kaj resnega. Ko me je prijela psihoza, sem besno zaloputnil z vrati in začel tuliti kot zver. Pozneje sem iz pohlepa po pravem

občutku intuicije vzel steklenico, tisto, ki mi je bila vse dotlej v spomin in v pomoč odrekanju, in pil do onemoglosti. Vidiš, dragi moj prijatelj, kako se zdravi depresija, in ti prav gotovo ne moreš razumeti, čemu se pretikam iz lokala v lokal.

Štefan je kimal in se držal za kovinski rob. Izdrl sem se iz sočutnosti in ga vprašal, kaj o tem pravi njegova žena.

- Ooo Ernest, vse si me vprašal. Moja žena, ja no... - in našteje vzroke njunih nesporazumov z vsemi vzdevki nemilosti in sprave, ki so obšle njegovo telesno skrpucalo. Ona ga bojda ne razume, pravi meni in Artu. To dokazuje ko pravi, da je njegovo amatersko slikarstvo čisto zapravljanje časa in mlatenje prazne slame.

- Saj ima po svoje prav, ampak... ti Erni veš, da me to zanima in se temu ne želim odreči.

- Potem mu večkrat našteva koristne potrebe, da je zadovoljna z družbenim stanovanjem, ker ga ogrevajo toplarne, da ji zaradi tega ni treba iti nikamor. Po drugi strani jo spet izmuči zaprt prostor... - In takrat me natre z očitki, da ji ne dovolim spoznati vzorne družine, da ne more iti nikamor, da ji življenje ničesar ne nudi. "Ljubica," izdavam vroč v obraz, "pa pejd enkrat med ljudi... Ernest, ne vem, kaj bi rekel ti?"

Štefan je narahlo udarjal po nogi od mednožja do kolen, se spustil nižje in potem po stegnu nazaj. Obraz je imel spačen, kakor da je ob vsakem dotiku zadel boleče mesto. Bilo mi je neprijetno, ker sem ga nekoč obremenil s težkim opraviлом. Ko sem omenil nelagodnost, je dvignil roke in rekel:

- Nič zato, Ernest. Tebi sem obljubil pomoč... Sem ali nisem? No vidiš... Komu drugemu ne bi, to mi lahko verjameš. Naj bo Nanet vesela, ženskam je vedno treba napraviti veselje, mar ne? -

Kratek premor smo zapili. Globoko v sebi sem bil

prepričan, da se je Štefana Nadja dotaknila nesreča, ko je vse presekal z "Erni, vidiš, takegale."

Njen brat Art se je namrdoval, češ da preveč kompliciram in naj neham drezati vanj. Imel je prav. Če je že hotel podcenjevati s pljuvanjem kisline na mojo neizkušenost in nezanesljivost, vendarle nisem imel namena naperiti žaljivih besed proti Štefanu in Artu. Namrščen sem dvignil kozarec in nenadoma se mi je zazdelo, da Nadjevim tegobam nisva bila kos. V majhnih solzastih vazah iz porcelana, razporejenih po mizah kot izgubljeni otočki po morju, je tičala motna svetloba, ki je cinično mešala moje šegave poskuse tolažbe.

- Z menoj je križ, - naju je presenetil. - S celim menoj je križ, - je zatamal jedko in z resnobo gub na čelu, kakor da je dolgo okleval, če bi še presenečal s svojo bridkostjo. Zaradi občutka sugestije sem sklenil, da pri sebi napravim določen red razumevanja Štefanovega stanja.

- Štefan, to kar bom rekel, ne bo zvenelo kot opravičilo, ker natanko vem, da ti ne morem kaj prida pomagati; mi je pa všeč, če se pri poslušanju poskušam izogniti porogljivosti... -

- Tc tc, Ernest, - je zasikal. Razjarjen je ustavil moje besede in vpil, da se mi meša, in da mi ni prav nič jasno. In res nisem ničesar razumel.

Kako, za božjo voljo, naj bi razumel njegovo v formalin potopljeno razpoloženje? S folklornim prepričevanjem sem oplel, medtem ko je Art (in zakaj ravno on?) brez pomisleka razvil zagotovilo, "veš da se bo obrnilo na bolje, prav zagotovo se bo."

Uspel je (z osmojenim stališčem zunanjega opazovalca) spretno prikriti zadovoljstvo, da se pekel dogaja nekomu drugemu in ne njemu. - Mogoče to? se potihoma vprašam. Potem bi moral Štefanovo polmadžarsko razdraženost primerjati z Nanetinim načinom razlage, ki je znala s spiska hladnokrvno črtati pojme, kot so bolečina in smrt.

Včasih, ko ni mogla prenesti moje trme in zakoreninjene samovolje, mi je razdražena zabrusila, da bom že še videl, ko me bo življenje zbilo na tla. Razdražen sem strmel v Štefana, če se bo res držal medicinskega stališča, s koprivami preraslega recepta, naj se izogiba pitju kave, alkoholu in cigaretom. Štefan ni rekel "potem je najbolje da krepnem," ampak da je to, v čemer se nahaja v zadnjem obdobju, čisto nekaj drugega, vremenska konfuzija (po mojem tudi napačen astrološki raspored zvezd), v katerem obsesivna golota z normalnim ni bila v nikakršni povezanosti.

- Veš, Erni, v marsičem se strinjam s tvojo teorijo, toda če še lahko kako mislim s hladno glavo, se mi zdi, da je veljala bolj takrat pred leti, ko sem bil dovolj trmast. Zakaj tako, se večkrat vprašam. Včasih, ko ne najdem odgovora, se mi zdi, da sem postal tehnični posnetek svojega telesa in je vse nenadoma res, ko svet razdelim na dva dela - na onega izven sebe in tistega, ki ga živim pod svojim usnjem. -

Nekaj časa molči, potem spet nadaljuje: - Človek se počasi odvadi bdeti nad stvarmi, ki jih je nekoč obvladoval z lahkoto. Loti se ga osamljenost, takšna, ki mene zdaj načenja in mi ne dovoli prave zagnanosti, s katero bi takšno popkovnico pregriznil brez pomisleka... Erni, kot nekoč... Ima me, večkrat me ima za kaj, pa se ne zberem, da bi napravil spreobrnitev, kot se spodobi. Preveč se bojim novega položaja. Največkrat se tolažim s tem, da je vedno tako, vedno takšen strah pred ogolelostjo in novimi ranami. Njih je zelo težko celiti, a ne? - V današnjih časih, ko je vse šala in imam šizoiden občutek, da me nekaj kar tako iz ne vem kakšnega razloga suva v zadnjico, vse podrejam dolgim nesmiselnim procesom. Za vsak del svojega telesa porabim zajetno količino vode in vsako jutro moram zaužiti dosti svežega zraka, da lažje zgladim površino kože. Nazadnje sem obnovil moško kozmetiko, uredil garderobo, vendar me vsi ti naravni in sintetični medikamenti vse težje spravijo v red. S strani

me prepričujejo, da čas nikoli ne dela za nas... in Erni, dragi moj (nalahno svarilno dvigne kozarec), v tem je vsa njegova veličina.

Štefan je s prikrito napetostjo namignil nataraku, naj napolni kozarce.

- Zdajle ko vaju gledam, sem razvozlal pomen vajinih pogledov. Posebno tvojega, Ernest. Zdim se ti zoprni, ker misliš, da sem se vdal; ne, ne, prijateljček moj, nikar ne dviguj rok. Hočeš reči, da sem malo čez..., to je zaledje tvoje varnosti. Tega imam tudi jaz, ne veš pa, da je tvoja filozofija mehka in popleskana z zeleno barvo.

Po tem Štefana nisem več videl. Ne morem se spomiti, na kakšen način smo se spravili iz lokala, gotovo pa pozitivni do konca. No, to ni važno.

Avtobus veselo drdra po ovinkih in vzpetinah province. Meni je toplo, ker sem bil nekje drugje in si v mislih nisem znal predstavljati Štefanovega skrajšanega trupla. Nelogično se mi je zdelo, da bi ga poslal v nebo, ker je to izključno pravica in last prosojnih duš, ki niso bile Štefanovega kova. Navsezadnje, če sem odkrit, sem tistega dne z njegovo pomočjo odlično premagal bolečino v telesu.

**